ПОЗОРИШНИ ЛИСТ

БЕОГРАД 27. МАЈА 1901. | УРЕДНИК Бранислав Ђ. Нушић | ГОДИНА ПРВА — БРОЈ 59.

СУРАДЊЕ ДРАМСКИХ ПИСАЦА

Данас већина писаца раде сами: Лаведан, Донеј, Бриje, Кирел, Капис, Фејдо потписују своја дела скоро увек без сурадника. Међутим, некада, то је био рeђи случај код драмских писаца. Дима Син био је један од тих усамљених, а и кад би примио чију сурадњу оставио би потпис на делу другоме (Госпођа Е. Жирарден, Петар Невски).

Сарду такође не воли да види још чије име поред свога, па ипак у *Разведимо се!* су потписани Сарду и Нажак, као у *Мадам Сан-Жен* Сарду и Моро. Али кадгод се говори о једном и о другом, помиње се само познато име Сардуово, као што се код *Лажних добричина* заборавио Ернест Капанди у сенци славе Баријерове.

Скриб је имао безброј сурадника, и ако се, изузев Дипена, ретко ко помиње.

Јер Скриб је био врло сујетан, и ако би прихватио да разради чију идеју, то је било под погодбом да се други начини што мањи, што мањи. Тако Скриб не би никад рекао *наш* комад, већ *мој* комад. Мора се истина признати, да су му најбољи комади, што их је написао сам, нарочито његова оперска либрета.

Евжен Лабиш заслужио би исти прекор. И њега брани таленат, који се у свима делима истиче исти, иста Лабишева веселост. Међу сурадницима његовим су имена: Делакур, Сироден, Марк Мишел, Едуард Мартен.

Дима Отац, зна се, имао је много безимених сурадника. Кога знамо, изузев Маке-а?

Је ли то био грех Димин? Не. Издавачи и позоришни директори хтели су, да на листи буде само његово име.

Прича се ова анегдота:

Кад је Пол Мерис написао *Асканија* из кога је после извукао лепу драму *Бенвенуто Челини*, и кад је поднео једном издавачу, по прочитаном делу добио је овај одговор: Дело је врло интересантно, признајем, и да је на њему потпис Димин, ја бих га платио скупо.

Мерис, коме је требало новаца, оде писцу *Мускетара* и понови му речи издавачеве.

— Молим вас, прочитајте га, рече млади писац.

— Кад бих ја имао времена за читање! Ви сте га написали, не сумњам да је добро. Хоћете моје име? Ево вам га од свег срца.

И Дима потписа роман, који је имао великог успеха.

Неколико месеца затим, један га пријатељ затече, где чита *Асканија*.

— Шта то читате тако занимљиво?

— *Асканија*. Један мој роман, који још не знам, али који ми изгледа да је прекрасан.

Има писаца који се нису никад одвојили из сурадње.

Колико их је, који су држали да је Еркман-Шатријан једно име!

Мелак и Халеви радили су удружено више од двадесет година.

Ламбер Тибуст радио је с целим светом. Међу његовим врло многобројним и разноврсним сурадницима су: Клервил, Сироден, Гранже, Пол де Кок, Баријер, Коњар, Бовале, Ернест Блум, итд.

Шиво и Дири потписали су заједно педесет комада, који су им донели и новаца и гласа.

Летерије и Ванло, нераздвојни писци оних малих комичних опера са чувеном Лекоковом музиком, раздвојили су се смрћу другога. Летерије се бори и даље сам, али са мање среће.

Прошло је оно време, када се у позоришној кафани Варијете скупљало пет или шест писаца-сурадника, који су снадбевали највећи део позоришта.

Било је хонорара пишчевих за водвиљ у једном чину, који су дељени на седам делова.

*

Оваква је заједница најчешћа код француских новијих писаца; али се у доцније време појавила и код Немаца, па и код Руса. У старија времена,

кад су цветале класичне литературе појединих народа, кад су се стварала ремек-дела, која преживљују многе, многе нараштаје, тога обичаја није било.

Есхилова Орестија

НА МОДЕРНОЈ ПОЗОРНИЦИ

Завршни део целине, Еуменида, најмање су задовољиле публику и у Берлину и у Бечу. Кад богови сиђу на позорницу, нама се лако учини, да смо на неком чаробном комаду са декорацијама. Па онда: која је жена на нашим позорницама толико лепа и величанствена, да нам може представити узвишену ћерку Зевсову, и ко опет може да разбуди и стално код нас одржи илузију зрачнога бога светлости Аполона? И, на послетку, хор грозних сестара! Наша се фантазија исцрпе у представљању њихове ругобе и страхоте. У Берлину је чак учињена кардинална погрешка, што су као ерније са врло оскудном фантазијом опремљене младе девојке. У Бечу су били паметнији, што су ове најнеобичније од свих улога поверили тако енергичним карактеристичарима и говорницима Алберту Хајну и Ђески. Али џиновска мера телесна не може се постићи без котурна[1]) и маске. Толико о спољашњим тешкоћама. А погрешке унутрашње врсте одмах се исто тако нагомилавају пред модерним схватањем. Могу ли богови чинити неправде, налагати, злочинство? Други богови муче, самртнички кињење човека, који слуша недвосмислени налог једнога бога. Докле Хомерови богови на небу један другог варају, свађају се, казне, људи се то не тиче. Оно и овде има неког значаја она изрека: „si delirant reges plectuntur Achivi“,[2]) сплетке на Олимпу, на пример, често су од врло знатнога утицаја на борбе у Скамандровој долини,[3]) али шта је то све наспрам грозногa специјалног случаја Орестова? Хомер још није заузимао никакав положај наспрам свађа и заћевица код олимписких богова, он се није кидао за Моиру и Тиху[4]). Он је просто реферовао. Али другачији је трагичар Есхил. Он се мучи и бори са својим проблемом: Овде је света дужност крвне освете, тамо још старије и светије право материнско. Сам делфиски Аполон строго је по ритуалу казнио матероубицу, али грдобним сестрама није довољна ова спољашња казна. Над кривцем треба да се држи редован суд. Есхил и његови слушаоци не савијају слепо главу пред величанством делфискога бога већ пред величанством правде. Па и богиња Атина не доноси по својој ћуди одлуку, већ и она као prima inter pares[1]) меће свој гласачки камен уз камење старих и мудрих људи најбољих у народу. Значајно је, што уз пркос Аполону шест каменова пада против Ореста. Ни грозне сестре не одбијају се сурово као бесрамне и бесправне тужитељке већ се чак пријатељски и домаћински као блага божанства обележавају и примају. Тријумф државне мисли, величанства правде, коју ни један бог и ни један човек не може савити, то проповеда овде Есхил. Зар ми да не можемо разумети радост атинских грађана, кад је на њиховој бини богиња заштитница њихова града измиривала прастаре ужасне силе и честитом грађанском осећању поверавала расправљање најзамршенијих крвних послова! Па зар да се не дивимо вештини и храбрости песника који у овим питањима о боговима заузима свој положај кад се при наклоном посматрању у чистим линијама разрешава оно, што је у почетку изгледало замршено? Па зар да ускратимо себи драж, коју у себи крије истраживање онога што није свакодашње, што је тајанствено? Ја мислим, да ми желимо да Есхилове творевине захвално поздравимо на модерној позорници као узвишену празничку уметност. Приближити се њему, првоме од тројице грчких бесмртника, за наше позорнице, за наше позоришне посетиоце значи ступити на пут у старо доба, гледати прве угледе највећих људских конфликата у огледалу сценске уметности. Један духовити Француз, Пол де С. Виктор, посветио је пре двадесет година генију грчкоме једну књигу, која је, ма да нисам слеп према њеним манама, чини ми се, као скоро ни једна друга подесна, да у ширим круговима распростре разумевања Есхилове уметности и његова погледа на свет. Румунска краљица, тако вична језику, недавно је врло лепо превела ту књигу. (Die beiden Masken. I Band: Aischylos. Берлин 1899. А. Дункер). Ја радо завршујем лепим речима Сен-Викторовим: „Једна грана од Додонина храста уплиће се са лавором, који крунише његово голо чело. Дакле, постављен на свој највиши степен између Хомера, кога наставља, и Шекспира, кога наговешћује, Есхил влада једнако на зрачноме врхунцу, испод гомилице бесмртника из рода људскога“.

H. Stümcke.

[1]) Да би добили већи надчовечански изглед глумци код класичних народа употребљавали су као неке високе чизме, које су покривале целу ногу и стизале до средине цеванице, а утврђиване су кајишима. То су *котурни*. Њих је Есхил увео у трагедију, а у комедији су били нижи. — Глумци су на позорници увек имали маске. Превод.

[2]) Непаметне поступке краљева испаштa народ. (Хорације).

[3]) *Скамандар*, Skamandros, река у тројанској равници.

[4]) *Моира Моῖρα* божанство које управља судбином људском. Римске *парке* (parcal) су у време римске литературе што и грчке моире. Код Хомера се спомиње само једна моира, а тек доцније долазе и *μοῖραι*; исто тако код Римљана мора да је раније била једна parca. — *Тиха*, *τύχη* је богиња среће и случаја, којој одговара римска *fors fortuna*. Превод.

[1]) Прва међу једнакима.

ПОЗОРИШНЕ ВЕСТИ

Нема представе. — У уторак 29. маја неће, као што је иначе обичај, бити представе с тога, што је тога дана преминуо у Топчидеру покојни Књаз Михаило.

Ђачке представе. — У среду 30. и у четвртак 31. ов. месеца биће у Народном позоришту *после подне* представе за ђаке. Даваће се оба пута нов комад, „Ђакон Авакум“, од Мих. Сретеновића, који је нарочито за то и писан.

Држаће предавање. — Управа позоришна намерна је завести обичај, да се, нарочито пред представе за ђаке, држе згодна предавања, која би одговарала делима, представљаним тога дана. Таква ће предавања бити и о ђачким преставама у среду и у четвртак по подне. Овога ће пута предавање држати сам писац комада, г. Мих. Сретеновић, учитељ.

СРПСКО КРАЉЕВСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ

ПРЕДСТАВА 107. ДНЕВНА 29.

У БЕОГРАДУ, У НЕДЕЉУ 27. МАЈА 1901.

ВАМПИР И ЧИЗМАР

Позоришна игра у три чина, с певањем, написао Сигети, прерадио Јован Ђорђевић — Редитељ г. **Љ. Станојевић.**

ЛИЦА

Ћира, чизмар	г.	Милојевић	Прва	г-ђа	Руцовићка
Перса, његова жена	г-ђа	Радуловићка	Друга	г-ђа	Динуловићка
Анка, њихова кћи	г-ђа	Гавриловићка	Трећа сељанка	г-ца	Николићева
Миша, шегрт код Ћире	г.	Стојчевић	Четврта	г-ђа	Тодоровићка
Влајко, Мишин тутор	г.	Божовић	Пета	г-ђа	Миљковићка
Грк Ставра, богат трговац	г.	Тодоровић	Шпицер, Јеврејин	г.	Станковић
Спахија	г.	Д. Јовановић	Спахијски пандур	г.	Стевановић
Доктор	г.	Радовић	Киш, биров	г.	Јовановић
Први сељак	г.	И. Динуловић	Ставрин калфа	г.	Папић.
Други сељак	г.	Болманац			
Трећи сељак	г.	Спиридоновић			

Више сељака и гостију. Догађа се у кући Ћириној, у некој вароши у Угарској.

ОРКЕСТАР

Капелник — г. **Покорни.**

1. **Циганскн барон,** увертира од Штрауса.
2. **Вила лутака,** кадрил од Бајера.
3. **Медени месец,** марш од Розенберга.

ЦЕНЕ МЕСТА

Ложа у партеру и у првој галерији **7** динара, ложа у другој галорији **5** динара. — **У партеру** фотеља **2** динара, паркет **1,50** динара, сва остала места по **1** динар. — **На првој галерији:** балкон **2** динара, сва остала места по **1** динар. — **На другој галерији:** балкон **1** динар, ва остала места по **0,50** дин. — **На трећој галерији:** сва места по **0,25** дин.

Каса је отворена од 9 до 11 сахата пре подне, и после подне у 2 сахата.

ПОЧЕТАК У $2^{1}|_{2}$ САХАТА А СВРШЕТАК У 5.

СРПСКО-КРАЉЕВСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ

ПРЕДСТАВА 108. **У ПРЕТПЛАТИ 60.**

У БЕОГРАДУ, У НЕДЕЉУ 27. МАЈА 1901.

МАСКОТА

(БАТЛИЈА ДЕВОЈКА)

Комична опера у три чина, написали: Алфред Дири и Ханри Шиво, музика од Едмонда Одрана. — Редитељ г. **Динуловић.** — Капелник г. **Покорни.**

ЛИЦА

Лоран XVII, војвода од Пјомбина	г.	И. Станојевић	Карло, Анђело	пажеви	г-ца Д. Поповићева, г-ца Павлица
Пипо, пастир	г.	Павловић	Луџици, Папо	пажеви	г-ца Вечеринац, г-ца Стојадиновићева
Кнез Фрителини	г.	Динуловић	Први, Други	војник	г. Јовановић, г. Спиридоновић
Роко, закупник мајура	г.	Поповић	Трећи		г. Болманац
Матеја, крчмар	г.	Стојчевић	Сељак		г. Станковић
Наредник Парафант	г.	Папић	Паола, Франческа, Антонија	сељанке	г-ђа Тодоровићка, г-ђа Ђурђевићка, г-ђа Павловићка.
Рињокоса Бетина, чуварица ћурака	г-ђа	Тодосићка			
Фијамета, Лоранова кћи	г-ца	Миљковићева			

Дворске госпође, лекар, пажеви, господа и госпође, војници, сељаци. — Догађа се у војводини Пјомбино 16...

Четвртак, 31. маја: **Покојни Тупинел.**

Субота, 2. јуна: **Маријана.**

Недеља, 3. јуна, дневна представа: **Гроф Монте-Христо.** — Вечерња представа: **Хамлет.**

ЦЕНЕ МЕСТА

Ложа у партеру и првој галерији **12** динара; ложа на другој галерији **8** динара. — **У партеру**: фотеља **3** динара, паркет **2** динара, партер **1,50** динара. **На првој галерији:** балкон **3** динара, седиште I реда **1,50**, седиште II реда **1,20** динара. — **На другој галерији:** балкон **1,50** динара; сва остала места по **1** динар. — **На трећој галерији:** сва места по **0,50** динара.

Каса је отворена од 9 до 11 часова пре подне, и у вече у 7 часова.

ПОЧЕТАК У 8 ЧАСОВА, СВРШЕТАК У 11.

ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ